

Пропозиції громадських організацій до проєкту Указу Президента України «Про внесення змін до Указу Президента України від 25 серпня 2015 року № 501/2015 «Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини»
(по §§ 21-24 проєкту)

§ 21. Забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб

Стратегічна ціль: завдяки запровадженню довгострокових рішень створено умови для рівноправної, з урахуванням гендерного та вікового аспекту, реалізації, захисту і відновлення прав внутрішньо переміщених осіб та їх інтеграції.

Проблеми, на вирішення яких спрямований стратегічний напрям:

відсутність довгострокових рішень для реалізації прав та законних інтересів внутрішньо переміщених осіб, зокрема, невирішеними є житлові потреби, існують проблеми з працевлаштуванням, доступом до публічних послуг на рівних умовах із доступом, наявним у мешканців приймаючих громад, реалізацією права на соціальний захист.

Завдання, спрямовані на досягнення цілі:

розробити та впровадити комплексні довгострокові рішення, з урахуванням гендерного, вікового аспектів, та можливості приймаючих громад, для задоволення потреб внутрішньо переміщених осіб (житлових, працевлаштування та інших необхідних потреб);

забезпечити здійснення соціальних та пенсійних виплат на загальних підставах, в тому числі за минулий період, без встановлення додаткових вимог, зокрема, щодо проходження верифікації;

забезпечити можливості повноцінної участі внутрішньо переміщених осіб у житті приймаючих громад, зокрема, через забезпечення можливості користування інструментами локальної демократії;

підвищити обізнаність внутрішньо переміщених осіб щодо ситуації стосовно безпеки та інших умов в місцях їх попереднього проживання для забезпечення їх необхідною інформацією для прийняття рішення стосовно повернення.

Очікувані результати:

загальнодержавна політика інтеграції ВПО відповідає Керівним принципам ООН щодо переміщення осіб усередині країни, стандартам Ради Європи, також з основоположними документами у сфері захисту прав людини;

забезпечене надання адміністративних послуг, соціальних та пенсійних виплат тощо незалежно від довідки про взяття на облік ВПО.

Показники:

відсоток внутрішньо переміщених осіб, які отримали (придбали) житло за державними цільовими програмами;

відсоток працевлаштованих внутрішньо переміщених осіб та тих, які пройшли перекваліфікацію, від кількості зареєстрованих у Центрі зайнятості внутрішньо переміщених осіб;

кількість внутрішньо переміщених осіб, які звернулися за безоплатною вторинною правовою допомогою та кількість внутрішньо переміщених осіб, яким надано таку правову допомогу;

схвалення Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та довгострокових рішень та План дій на її виконання;

запроваджений механізм оцінки потреб ВПО.

§ 22. Забезпечення та захист прав осіб, які проживають на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях, Автономній Республіці Крим та місті Севастополі

Стратегічна ціль: особи, які проживають на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях, Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, можуть повноцінно реалізовувати свої права на підконтрольній Уряду України території України.

Проблеми, на вирішення яких спрямований стратегічний напрям:

на тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях у Донецькій та Луганській областях, Автономній Республіці Крим та місті Севастополі (далі - тимчасово окуповані території) масово та систематично порушуються права і свободи людини, права корінних народів і національних меншин, відсутня можливість належного забезпечення економічних, соціальних та інших прав осіб, які залишилися проживати на цих територіях. Разом із тим, існують проблеми щодо реалізації на підконтрольній Уряду України території у повному обсязі прав осіб, які проживають на тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях України

Завдання, спрямовані на досягнення цілі:

створити можливості для повноцінної реалізації прав осіб, які проживають на тимчасово окупованих територіях, на підконтрольній Уряду України території;

створити умови, за яких мешканці тимчасово окупованих територій мають доступ до медичних послуг та лікарських засобів;

створити умови, за яких особи, які проживають на тимчасово окупованих територіях, мають можливість реалізувати свої освітні потреби через мережу закладів освіти України, в тому числі дистанційно;

забезпечити особам, які проживають на тимчасово окупованих територіях, проведення пенсійних та соціальних виплат на підконтрольній Україні території;

забезпечити видачу документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство осіб, які проживають на тимчасово окупованих територіях, в установленому законодавством порядку за місцем звернення;

розробити та впровадити єдиний позасудовий механізм підтвердження та державної реєстрації актів цивільного стану громадян, які проживають на тимчасово окупованих територіях;

створити належні умови для отримання адміністративних послуг особами, які проживають на тимчасово окупованих територіях;

забезпечити реалізацію, захист і відновлення прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування з тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, зокрема впровадження механізму зі встановлення опіки, піклування та всиновлення;

забезпечити доступ до правосуддя осіб, які проживають на тимчасово окупованих територіях

забезпечити відновлення та захист майнових прав мешканців тимчасово окупованих територій;

забезпечити належне інформування мешканців тимчасово окупованих територій стосовно їх прав та можливостей, які можуть бути реалізовані на підконтрольній території України.

Очікувані результати:

мешканцям тимчасово окупованих територій забезпечена можливість реалізації прав та свобод, доступу до базових послуг на підконтрольній Уряду України території без дискримінації.

Показники:

кількість зареєстрованих в Україні фактів народження та смерті, які відбулися на тимчасово окупованих територій України у Донецькій та Луганській областях, Автономній Республіці Крим та місті Севастополі **в порядку позасудової адміністративної процедури;**

кількість публічних послуг, які можуть отримати онлайн особи, **які проживають на тимчасово окупованих територіях;**

запроваджено механізм виплати пенсій та інших соціальних допомог громадянам, які проживають на тимчасово окупованих територіях;

затверджена та впроваджена Стратегія інформаційної реінтеграції Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, а також Плану заходів на її виконання;

затверджена та впроваджена Стратегія інформаційної реінтеграції тимчасово окупованих територій в Донецькій та Луганській областях, а також Плану заходів на її виконання.

§23. Захист прав осіб, які проживають в населених пунктах у безпосередній близькості до лінії розмежування у Донецькій та Луганській областях

Стратегічна ціль: створити умови для безпечної реалізації прав та основоположних свобод осіб, які проживають у безпосередній близькості до лінії розмежування, а також усунути порушення їх прав.

Проблеми, на вирішення яких спрямований стратегічний напрям:

становище осіб, які проживають у населених пунктах, що знаходяться у безпосередній близькості до лінії розмежування, є вразливим. Мешканці таких населених пунктів постійно знаходяться під загрозою обстрілів, мінно-вибухових пристроїв, лісових пожеж. Ускладненим є доступ до медичних, соціальних та адміністративних послуг, питної води, продуктів харчування, медикаментів, матеріалів для ремонту помешкань і отримання електроенергії тощо. Розташування населених пунктів у безпосередній близькості до окупованих територій Донецької та Луганської областей, висока концентрація військових та зброї, можливість обмеження в'їзду-виїзду до цих населених пунктів за рішенням військового командування може призводити до непропорційного та протиправного обмеження або порушення прав мешканців цих населених пунктів.

Завдання, спрямовані на досягнення цілі:

створити умови та забезпечити можливості для добровільного переселення осіб, які проживають в населених пунктах у безпосередній близькості до лінії розмежування, до інших населених пунктів України з урахуванням гендерного, вікового аспектів, а також складу сім'ї;

створити умови, за яких особи, які проживають поблизу лінії розмежування, мають доступ до медичних послуг та лікарських засобів;

забезпечити особам, які проживають поблизу лінії розмежування, доступ до адміністративних, соціальних послуг;

забезпечити припинення випадків самовільного зайняття військовослужбовцями покинутих будинків місцевих мешканців без належного документування та подальшої компенсації вартості майна;

забезпечити можливість компенсації особам, які проживають в безпосередній близькості до лінії розмежування, за використання їхнього майна військовослужбовцями.

Очікувані результати:

впроваджений механізм безперешкодної реалізації права на доступ до адміністративних та соціальних послуг громадянами, які проживають у безпосередній близькості до лінії розмежування;

забезпечено надання адміністративних, соціальних та інших послуг в населених пунктах у безпосередній близькості до лінії розмежування у Донецькій та Луганській областях.

Показники:

наявність регулювання порядку використання цивільного майна для військових потреб та відповідної компенсації;

кількість установ та закладів, що надають соціальні послуги в населених пунктах у безпосередній близькості до лінії розмежування у Донецькій та Луганській областях.

§ 24. Звільнення осіб, які були позбавлені свободи внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, тимчасової окупації Російською Федерацією територій у Донецькій та Луганській областях, Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, та відновлення прав таких осіб

Стратегічна ціль: функціонує ефективний механізм звільнення, правового захисту та реабілітації осіб, які були позбавлені свободи внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, захоплені та утримуються на тимчасово окупованій території України або в державі-агресорі.

Проблеми, на вирішення яких спрямований стратегічний напрям:

відсутня ефективна система заходів щодо визволення осіб, які були позбавлені свободи внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, захоплені та (або) утримуються, на тимчасово окупованій території України або в державі-агресорі;

особи, які були позбавлені свободи внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, захоплені та (або) утримуються, на тимчасово окупованій території України або в державі-агресорі потребують належного доступу до медичної, психологічної реабілітації, соціального та правового захисту.

Завдання, спрямовані на досягнення цілі:

законодавчо врегулювати правовий статус та питання соціального захисту осіб, позбавлених свободи незаконними збройними формуваннями, окупаційною адміністрацією та/або органами влади Російської Федерації та тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях, Автономній Республіці Крим та місті Севастополі;

створити дієву систему соціальної, у тому числі психологічної, реабілітації звільнених осіб та членів їх сімей;

забезпечити право звільнених осіб на першочергове одержання медичної допомоги;

забезпечити можливість отримання особам, які були позбавлені свободи внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, захоплені та (або) утримуються, на тимчасово окупованій території України або в державі-агресорі та членами їх сімей правової допомоги.

Очікувані результати:

наявність нормативно-правового механізму щодо звільнення осіб, позбавлених свободи незаконними збройними формуваннями, окупаційною адміністрацією та/або органами влади Російської Федерації на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях, Автономній Республіці Крим та місті Севастополі.

Показники:

відсоток звільнених осіб, які були позбавлені свободи внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, захоплені та утримуються, на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях, Автономній Республіці Крим та місті Севастополі або в державі-агресорі;

створений Реєстр осіб, які позбавлені (були позбавлені) свободи внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України;

кількість осіб, які були позбавлені особистої свободи внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, тимчасової окупації Російською Федерацією територій у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим та місті Севастополі, та звернулися після звільнення за безоплатною вторинною правовою допомогою, та кількість осіб, яким надано таку допомогу;

відсоток осіб, які були позбавлені особистої свободи внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, тимчасової окупації Російською Федерацією територій у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим та місті Севастополі, та отримали медичну допомогу після звільнення;

відсоток осіб, які були позбавлені особистої свободи внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, тимчасової окупації Російською Федерацією територій у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим та місті Севастополі, та отримали фінансову допомогу;

співвідношення кількості кримінальних проваджень, пов'язаних із викраденням громадян України, захопленням осіб, які були позбавлені особистої свободи внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, тимчасової окупації Російською Федерацією територій у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим та місті Севастополі, незаконним переслідуванням та позбавленням волі з політичних мотивів на окупованих територіях України до кількості проваджень, за якими повідомлено про підозру та які направлено до суду з обвинувальним актом.

§ 25. Забезпечення прав осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, та членів їх сімей

Стратегічна ціль: функціонує ефективний механізм пошуку осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, надання таким особам та членам їх сімей комплексної допомоги.

Проблеми, на вирішення яких спрямований стратегічний напрям:

існують проблеми із реалізацією законодавства у сфері забезпечення прав осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, та членів їх сімей.

Завдання, спрямовані на досягнення цілі:

запровадити систему координації встановлення місця знаходження осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, або місць їхнього поховання у випадку встановленого факту смерті;

гарантувати право кожної особи знати про долю своїх родичів, які зникли безвісти;

забезпечити права особи, зниклої безвісти за особливих обставин, та членів її сім'ї, в т.ч. сімей військовослужбовців (резервістів), що зникли безвісти під час участі в АТО/Операції об'єднаних сил, на соціальний захист, психологічну та правову допомогу у порядку, визначеному законодавством;

врегулювати питання, пов'язані із набуттям правового статусу особами, зниклими безвісти на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим і міста Севастополя.

Очікувані результати:

забезпечено право знати про долю зниклих родичів, передбачене міжнародним гуманітарним правом, завдяки ефективному функціонуванню механізму пошуку осіб, зниклих безвісти на національному рівні.

Показники:

відсоток осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, місцезнаходження яких встановлено або встановлено місце їхнього поховання у випадку встановленого факту смерті у співвідношенні із загальною кількістю зниклих безвісти за особливих обставин;

[створено Реєстр осіб, зниклих безвісти за особливих обставин;](#)

кількість членів сімей осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, які звернулися за соціальним захистом у співвідношенні до кількості членів сімей, які отримали зазначену допомогу.

§ 26. Подолання негативних наслідків збройного конфлікту, спричиненого збройною агресією Російської Федерації

Стратегічна ціль: подолання негативних наслідків збройного конфлікту для українського суспільства шляхом впровадження підходів правосуддя перехідного періоду.

Проблеми, на вирішення яких спрямований стратегічний напрям:

Збройний конфлікт на території України вже завдав і продовжує завдавати значної шкоди всьому українському суспільству. Існує проблема відсутності комплексної політики щодо засобів соціального та правового захисту та відшкодування шкоди цивільним особам, які постраждали внаслідок збройного конфлікту, задля забезпечення та захисту прав та задоволення потреб таких осіб.

Завдання, спрямовані на досягнення цілі:

розробити комплексну політику щодо соціального, правового захисту осіб, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України відповідно до міжнародних стандартів;

створити ефективний механізм доступу до правосуддя осіб, постраждалих внаслідок збройного конфлікту;

створити ефективний механізм відшкодування завданої збройним конфліктом шкоди, зокрема, за каліцтва, шкоду здоров'ю, смерть;

створити ефективний механізм виплати компенсацій за майно, що було пошкоджене або зруйноване внаслідок збройного конфлікту;

запровадити національну модель перехідного правосуддя;

здійснювати систематичне документування фактів, які стосуються обставин виникнення, ходу та наслідків збройного конфлікту, зокрема, фактів порушень прав та основоположних свобод;

забезпечити ефективне розслідування кримінальних правопорушень, вчинених на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях, Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, та притягнення до кримінальної відповідальності винних осіб;

забезпечити функціонування системи координації встановлення місця знаходження осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, або місць їхнього поховання у випадку встановленого факту смерті.

Очікувані результати:

наявність нормативно-правового забезпечення впровадження перехідного правосуддя; розроблено комплексну політику щодо засобів правового захисту та відшкодування шкоди цивільним та іншим особам, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України відповідно до міжнародних стандартів (створено ефективні механізми, із урахуванням гендерних аспектів, правового захисту та відшкодування шкоди, розроблено відповідні законодавчі акти, підзаконні акти, передбачено відповідне фінансування тощо);

забезпечено право знати про долю зниклих родичів, передбачене міжнародним гуманітарним правом, завдяки ефективному функціонуванню механізму пошуку осіб, зниклих безвісти на національному рівні.

Показники:

кількість задокументованих фактів, які стосуються обставин виникнення, ходу та наслідків збройного конфлікту, зокрема, фактів порушень прав та основоположних свобод людини;

кількість осіб, які скористалися механізмом відшкодування завданої збройним конфліктом шкоди, зокрема, за каліцтва, шкоду здоров'ю, смерть;

кількість осіб, які скористалися механізмом виплати компенсацій за майно, що було пошкоджене або зруйноване внаслідок збройного конфлікту;

кількість осіб, яким було надано психо-соціальну допомогу та пройшли реабілітацію;

кількість дітей, які отримали статус дитини, постраждалої внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів отримали соціальну допомогу, медичну реабілітацію, пройшли санаторно-курортне оздоровлення;

кількість направлених до суду із обвинувальним актом кримінальних проваджень, пов'язаних із правопорушеннями, які вчинені на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях, Автономній Республіці Крим та місті Севастополі.